

451581

Țara Noastră

Fondator: OCTAVIAN GOGA

Director: ALEX. HODOȘ

ANUL XVII

Nr. 12

7

MAI

1938

IN ACEST NUMĂR:

Salazar și administrația publică de arhitect I. D. Enescu; Răspântie de Horia Teculescu; Cutuzov — o nouă lozincă sovietică de G. M. Ivanov; Adevărata misiune a școalei de Bucur Țincu; De pe alte meleaguri de Nuși Tulliu; Moarte albă de Ilie Radu; Din noaptea învierii de Vladimir Vecerdea; Primatul naționalismului de I. Lancrânjan. Insemnări: Vizita d-lui Hitler la Roma; O prezentare; Mizeria ideologiei; Hristologia Sf. Ioan Damaschin; Persecuțiile religioase în Spania roșie.

BUCUREȘTI

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA : STR. BELVEDERE 6, Et. V
ABONAMENTUL PE UN AN 250 LEI; PENTRU INSTITUȚII 1000 LEI

Un exemplar 5 Lei

Țara Noastră

Salazar și administrația publică

De la o extremă la alta a Europei găsim toată gama dictaturii moderne. În extremul orient dictatura brutală și filo-semită a lui Stalin; în Germania dictatura mai moderată și antisemită a lui Hitler; în Italia dictatura cuminte și neutră a lui Mussolini; iar în extremul occident, dictatura civilizată din Portugalia, a lui Salazar.

Cum se pare că această dictatură e privită mai cu interes, dacă nu chiar cu simpatie și de cercurile noastre conducătoare, dăm aci câteva principii de guvernământ, cari stau la baza concepției și acțiunii politice a lui Salazar.

Dictatura, spune Salazar, mai puțin decât ori care altă formă de guvernământ, n'are nevoie de înșelătorie și minciună. Marea ușurință de a dispune de putere, impune, tot așa de puternic, o perfectă sinceritate.

Ca și viața socială, politica și administrația publică trebuiesc să se sprijine pe adevăr. În fața tuturor problemelor, privind viața națiunii, aceiași politică de adevăr, impune atitudini mentale și morale precise.

Lipsa de legătură între instituții și scopurile lor, între aparența principilor și realitatea lor, între lege și aplicarea ei, face din viața administrativă a unei țări, o mare minciună.

Dacă, alături d'un salariu formal, vedem cumulusul sau cassa de îndemnizații și gratificații, avem *minciuna salarizării*.

Dacă, din numărul determinat de funcționari, afectați unui serviciu, o parte se găsesc detașați și alții în așteptarea unei retrageri care nu mai sosște; iar pe lângă aceștia o serie de diurniști, avem *minciuna cadrelor*.

Dacă funcționarul având alte ocupații, alături de serviciul său public, nu vine la oră, dacă nu lucrează cu inimă la serviciul său,

dacă absentează, fără motivare, fără control și fără pedeapsă cuvenită, avem *minciuna disciplinară*.

Dacă pe lângă cota legală a unui impozit se adaugă supra sarcini adiționale, bugetare sau extrabugetare, avem *minciuna impozitului*.

Dacă am ficsat un termen pentru plata datoriilor, și dacă termenul este mereu amânat, avem *minciuna scadențelor*.

Dacă am alcătuit un buget echilibrat, dar în care veniturile au fost supra estimate și cheltuețele reduse artificial, sub cota pe care o vor atinge inevitabil, avem *minciuna prevederilor bugetare*.

Dacă facem cheltueli publice, în afară de buget, pe care le ascundem sau le regularizăm cu operații de trezorerie, putem obține echilibrul sau chiar excedent scriptic, însă avem *minciuna conturilor*.

Dacă în industriile de stat, nu ținem seama de salariile ce se plătesc din buget, nici de dobânda capitalului investit, nici de impozitele ce ar trebui plătite, dar care nu se plătesc, avem minciuna comptabilității și mai presus *minciuna statului industrial*.

Dacă armata nu înlătură sau nu pedepsește dezordinea, dacă școala nu-și face datoria cu privire la învățământul public, dacă justiția nu cercetează serios faptele și nu aplică legile, vom avea *minciuna apărării naționale, minciuna instrucției publice și minciuna justiției*.

Și din toate aceste minciuni acumulate, multiplicare și amestecate, provin toate relele de care suferă țara — și de care trebuie lecuită.

Așa a vorbit Salazar la 21 Octombrie 1929, în fața reprezentanților municipali ai Portugaliei, veniți să-i mulțumească pentru opera înlăturată după un an de guvernare (ministru de finanțe de la 27 Aprilie 1928) — (Une revolution dans la paix).

Și de atunci an după an, folosind un prilej, cel mult două, în fiecare an, face o dare de seamă asupra operei de redresare politică, administrativă, economică, financiară și socială înlăturată, trasând în linii generale dar precise, programul pe viitor, pe care-l execută fără șovăire.

A fost ministru de finanțe până la 1933, când a dat Portugaliei o constituție, în conformitate cu ceia ce preconizase și realizase; iar de atunci e șef al guvernului. Marele succes al lui Salazar e datorit inteligenței sale, dar mai ales puternicului său bun simț, care-l ajută să nu confunde niciodată iluzia cu realitatea. O modestie impresionantă și o cinste ce ar părea altora absurdă, coronează buchetul de virtuți al acestui mare om de stat.

Salazar nu este un orator, căci detestă vorbăria goală și amestecate, care nu spune nimic. Se mărginește să spună, simplu, sincer și precis, ceia ce gândește și ceia ce simte. Cuvântările sale sunt

Însă adevărate lecții politice, pentru popor și guvernanți. Trăește retras, având oroase de parade și festivități; — și din liniștea modestului său cămin pleacă discret, dar cu hotărâre de neînfrânt, îndrumările cari au transformat Portugalia ca prin miracol. Numele lui seamănă peste tot încredere, putere de muncă și dragoste de viață. Din administrația țării a făcut un mecanism de precizie, ca al unui ceasornic de cea mai reputată marcă. Iar din finanțele țării izvor de prosperitate pentru stat și particulari, fără să recurgă la supra-impozite. Ca un magician, cum spune M. Maeterlinck, face să iasă bani de unde nu te-ai aștepta, fără să-i ia de la nimeni.

N'are partid, n'are prieteni politici, nu se sprijină nici pe armată nici pe poliție, pe care le lasă la rosturile lor. Dar are capul cel mai înțelegător și echilibrat din Portugalia. Și asta-i ajunge. Mai mult nu-i cer nici portughezii.

Arhit. I. D. Enescu

Răspântie

I

Primejdia răscrucilor ne'mbie,
Ne ispitește patima de mâne...
Și-oricât ne-om strânge sufletul, în cutie
Un dor strivit de-apururea rămâne.

II

Ne-ademenește clipa netrăită
Cu tot ce poartă'n ea nebănuit
Și'n goană ne'ndreptăm spre viitor
In cântec și n svâcnirj de chiuit.

III

Ne scuturăm de ziua cea de ieri
Ca de-o povară carene apleacă,
Ne sbuciumă adâncul de vâltoare
Știind că'n grabă toate or să treacă.

IV

Odihna doar la cimitir ne-așteaptă
Când vom ajunge cu privirea suptă,
Blestemul ne pândește nesfârșit
Și ne-mpăcăm cu viața numa'n luptă.

Horia Teculescu

Cutuzov

— O nouă lozincă sovietică —

Partidul comunist, care conduce Rusia sovietică, lucrează pe două fronturi — combate prezentul fascist al contrarevoluției interne cu expresii vechi, din când în când marxiste, dar foarte rar; și pe alt front — întreprinde o resurrecție a trecutului istoric în întregime rusesc, căutând să înflăcăreze poporul sovietic cu virtuțile pur naționale ale trecutului.

Din cauză că e mult „fascism troțchist“ acolo, propaganda împotriva lui se face în expresii banale: „canibali fasciști — scrie „Izvestia“ despre discursurile ce pregătesc alegerile în consiliul suprem al Sovietelor — canibali fasciști, incendiatorii războiului și năimiții lor mercenari, bandiți troțchiști și buhariniști și ucigașii de același soi încearcă să pună mâna pe Ucraina etc. Dar nu vor izbuti niciodată“. Sau: „nu vom uita niciodată cuvintele istorice ale tovarășului Stalin despre împrejmuirea capitalistă. Răspunzând agresivității dușmanilor, noi ne vom strânge și mai mult în jurul partidului lui Lenin-Stalin, măbind vigilența revoluționară, etc....“.

Ori cât ar mări vigilența și ori cât s'ar strânge în jurul partidului lui Lenin-Stalin, comunismul nu a fost în stare să se realizeze ca doctrină marxistă. Revoluția a început cu o răsturnare a prezentului, ceea ce face aproape fiecare revoluție; revoluția bolșevică, însă, s'a înfățișat și cu o altă pretenție — desființarea trecutului istoric. Și se știe că perioadele de viață pe care națiunile le-au trăit în trecut alcătuiesc elementele continuității naționale. Naționalismul de astăzi al unui popor este compus din elementele psihologice ale trecutului istoric al națiunii. Pretenția bolșevică de a suprima trecutul — cu alte cuvinte încercarea de a lichida naționalismul poporului pentru ca din acest popor să facă o categorie internaționalistă — nu a izbutit și, din potrivă, a chemat la viață tot ce este mai strălucitor din trecut. Marxismul stalinist actualizează acum nația cu toate particularitățile ei plastice pentru a se putea menține ca doctrină și regim.

Dacă în țara comuniștilor nu se mai vorbește de proletariat ci de națiune, dacă anul 1937 a fost anul lui Pușchin și nu al lui Marx, anul 1938 devine logic anul „marilor înaintași ai națiunii“. Și unul dintre aceștia a fost Feldmaresalul Mihail Harianovici **Cutuzov**. Acum Cutuzov este în țara „socialismului victorios“ (a socialismului și nu a țarismului) o nouă lozincă pentru armata roșie, o nouă imagine pentru înflăcărea patriotică a poporului rus ca atare. Nu cu mulți ani înainte, oficialitatea comunistă făcuse și prezentase chiar pe Petru cel Mare bolșevic. Adică primul țar bolșevic, deși marele Țar al rușilor nu făcuse o revoluție economică, ci începuse un mare

proces de civilizare occidentalistă a Rusiei patriarhale și primitive. Sub presiunea sufletului național, care nu s'a putut micșora în substanța sa naționalistă chiar și în regimul cel mai antinaționalist, autoritatea conducătoare a statului este nevoită — chiar dacă ea mai rămâne pe pozițiile marxiste — să țină cont de dragostea cu care poporul își arată privirile și sufletul înspre trecutul istoric, încântându-se și perfecționându-se în trăirea laolaltă cu marii eroi ai națiunii. Cine poate fi, pentru ruși, mai atractiv decât mareșalul *Cutuzov*, învingătorul lui Napoleon? Cu *Cutuzov* se poate înflăcăra fără îndoială sufletul național al rușilor, cari nici după douăzeci de ani nu pot să lase să pătrundă în sufletul lor figura bărboasă a lui Karl Marx și a tuturor marxștilor, cari li-au oferit fericirea colectivă în granițele imensului imperiu de odinioară.

* * *

Nu ne interesează deloc prezentarea lui *Cutuzov* în veridicitatea lui istorică. Interesantă e *adaptarea bolșevică* a lui la realitățile actuale. *Cutuzov*, feldmareșal și prinț, a fost — dacă ai pe pictorii lui de acum — un bolșevic integral. Le are trăsăturile obișnuite ale unui erou sovietic.

— „*Cutuzov*, numit generalissim, porni înspre armatele rusești, înțâmpinat cu urale de către soldați. Printre soldați se porni zicala: „a pornit *Cutuzov* să bată pe franțuzi“. Iar Napoleon, aflând de numirea lui *Cutuzov*, a exclamat: „e bătrâna *Lvulpe* a nordului“. Parcă n' l'ar descrie autorul pe însuși tovarășul *Budianni* — mareșal și el bolșevic.

Și fiindcă *Cutuzov* era bolșevic, evident că țarul nu-l iubea „pe acest popular ostaș al poporului iubit de soldați. Invidios și meschin, împăratul Rusiei s'a lăsat influențat de austriaci, cari eroiau un desnodământ grabnic al războiului pe socoteala soldaților ruși... Generalii sterpi ai împăraților sterpi hotărâsc să dea lupte și la Austerlitz. Rușinat și înrăutățit împăratul Alexandru a aruncat vina asupra lui *Cutuzov*, îndepărtându-l din armată“. Pentru a-l apropia și mai mult de sufletul armatei roșii de astăzi, care se vede că a devenit suflet național, autorul îl însinuiază așa: „în raporturile sale față de soldați *Cutuzov* se deosebia de majoritatea celorlalți conducători. El înțelegea bine că, scarta victoriei sau a înfrângerii o hotărâsc pe câmpul de războiu soldații. El nu permitea ofițerilor să bată pe soldați și ținea mult ca soldații să fie bine hrăniți, ca soldele lor să nu fie furate. *Cutuzov* se îngrija și de bătrâni și ajuta pe soldați din proprii săi bani. Pentru timpul acela de cruzimi, „astfel de purtare era culmea omeniei“.

După intrarea armatelor lui Napoleon în Rusia în vara 1812, țarul a trebuit să-l cheme din nou pe *Cutuzov*. Și zice portretistul biografic al lui *Cutuzov*, că s'ar fi exprimat țarul atât de nepăsător:

„Poporul a vrut să-l numească și l'au numit, întru cât mă privește — eu mă spăl pe mâini...“. Și iată ce cuvinte „bolșevice“ rostește mareșalul în consiliul conducătorilor oștirii în ziua de 13 Sept. acelaș an :

„O fi bun, o fi prost capul meu, dar nu există altceva pe ce să ne putem bizui. *Mântuirea Rusiei este armata* — ar fi zis el. După victorie, Cutuzov ar fi zis : „M'aș putea mândri că sunt primul general, în fața căruia fuge trufașul Napoleon“. El sfătuisse pe Alexandru să nu intre cu armatele în Europa, în urmărirea lui Napoleon dar țarul nu l'a ascultat. Pe drum, în Banzlau, răcind și peste măsură obosit, bătrânul general se culcă bolnav în pat. „Dând tribut politeței elementare, a venit la el împăratul Alexandru să-și ia ultimul rămas bun.

— Iartă-mă, Mihail Harianovici ! a zis el.

— Te iert, stăpâne, dar Rusia nu-ți va ierta asta niciodată. Și închide ochii la 28 Aprilie 1813“.

Și iată cu ce tiradă patriotică se încheie prezentarea bolșevică a marelui feldmareșal: „numele lui Mihail Harianovici Cutuzov, oștaș genial, patriot înflăcărat, iubindu-și din toată inima poporul, va rămâne pentru vecie în amintirea celor ce muncesc (adică nu a clasei muncitorești ca atare în deosebire de alte clase exploatare care nu există în statul socialist). Datorită darului lui extraordinar, a talentului de conducător de oști *patria noastră* și-a salvat în 1812 independența, zdrobind armatele amenințătoare ale cuceritorilor străini. Viața lui e vrednică de cinstire, faptele lui merită recunoștința popoarelor, care trăesc în țara noastră fericită“.

După cum vedeți nici un cuvânt despre Cutuzov ca unealtă inconstentă a clasei stăpânitoare, care face războiul imperialist, deși defensiv, pentru a exploata clasele muncitorești și a acumula supra-valuta din munca nerăsplătită a muncitorului. Interpretarea marxistă după care Cutuzov și tot spiritul militarist al rușilor din epoca lui Alexandru trebuie lămurit și prezentat în lumina faptelor și a cauzelor economice — este definitiv părăsit. *Cutuzov este patriot* — cum trebuie să fie patriot orice soldat al armatei roșii : să-și iubiască patria și să o apere de năvălitori străini. *Defetismul marxist, care cere teoretic și obligă practic pe toți marxistii ortodocși să transforme războiul între două sau mai multe popoare în războiul civil, este înlocuit în sistemul de pedagogie militară a armatei roșii cu patriotismul activ, exaltat mucenicesc.* Karl Marx este dat la o parte și în locul lui e prezentat soldaților generalul feldmareșal al țarului Alexandru, Mihail Cutuzov. Instinctul național al poporului nu a putut fi lichidat și el biruie definitiv astăzi agresivitatea supărătoare și sterilă a unei doctrine materialiste.

Ce învățăm din asta ? Nu mai mult și nu altceva decât ceea ce învăță școlarii noștri încă din clasele primare: *să ne iubim patria.*

Peste aproape o sută de ani, dar mai ales de când s'au răspândit în lume cărțile revoluționare și ateiste ale lui Karl Marx și a celor mai puri marxiști, *patria* a fost denunțată ca o noțiune absurdă, ca o realitate burgheză. *Patria* și religia, iată cele două mari minciuni, cu care clasele exploatare terorizează cugetul naiv al muncitorilor și țăranilor — aceasta este tema de agitație defetistă a marxștilor și astăzi, deși tocmai într'un stat marxist s'a stabilit autoritatea lucrului de experiență: *ireductibilitatea cugetului național*. Ce nevoie este să facem revoluții destructive cu Karl Marx în frunte, ca să rămânem după aceea să trăim ca mai înainte cu eroii trecutului național, așa cum s'a petrecut lucrul în viața poporului vecin?

G. M. Ivanov

Poeziei

*Te cizelez, ca pe-o camee,
Fermecătoare poezie,
Că tu ești singura-mi iubire
Din frageda copilărie*

*Necruțătoarea aripă a morții
Va stinge-a ochilor lumină,
Dar tu ca stea nemuritoare
Vei străluci mereu senină;*

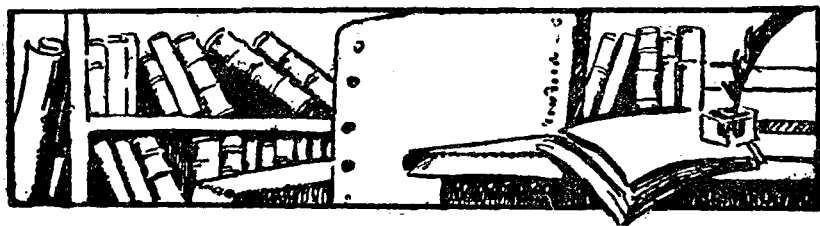
*Doar am trudit viața 'ntreagă
Să-ți fac altar fără de moarte,
Și eu, cel azi necunoscutul,
O s'am că mâne altă soarte:*

*Uitarea nu mă va înghite
Căci tu lumină vei așterne
Peste mormântul celui care
Va fi al umbrelor eterne!*

Nuși Tulliu

Adevărata misiune a școlii

Soarta școlii românești, a fost ca a tuturor instituțiilor noastre publice, cari s'au organizat mereu, s'au modificat și revizuit, fără să-și găsească o formă definitivă. Dela război încoace învățământul s'a modificat de patru ori, fără ca ultima reformă să mulțumească pe toată lumea. O dovadă este faptul că la congresul profesorilor secundari ținut la Brașov săptămâna trecută s'a discutat din nou modificarea învățământului secundar.

Explicația este limpede, pentru cine posedă simțul așezărilor de viață ale unui popor. Școala românească a fost organizată și condusă de oameni fără o puternică viziune teoretică. La conducerea ei a dominat un pozitivism îngust, un empirism ezitant și fără orizonturi. S'a făcut totul după exigențe practice și după lecțiile experienței, când se știe foarte bine că experiența nu este nimic fără conștiința teoretică din care pornește și care o explică. Oamenii practici, au dominat și domină încă, destinul școlii românești. Mă gândesc la opera formidabilă pe care a făcut-o pe seama școlii românești d. dr. C. Angelescu și care totuși n'a dat rezultatele așteptate. D. dr. C. Angelescu a avut o concepție empirică și cantitativă a școlii. A semănat școli pretutindeni în țară — ceea ce a făcut foarte bine — și a făcut niște programe amestecate cu știință, literatură și dexterități. Spirit pozitiv educat în mentalitatea științifică a secolului trecut, d-ș-a a impus școlii acest caracter nu atât în ceea ce privește conținutul educației intelectuale, cât mai ales în forma ei. Școala în concepția sa era o mică enciclopedie unde se învățau toate lucrurile. Concepția aceasta cantitativă, s'a relevat mai ales în îmbogățirea excesivă a programelor și materiilor de învățământ, cari au devenit o calamitate pentru școală. Pe de altă parte caracterul cantitativ al școlii se completea printr'un caracter atomist, în sensul că în mulțimea materiilor de învățământ, nu exista nici o legătură și nici o unitate. Liceul era — și este încă — o instituție de cultură cu materii juxta-

pute, fără o unitate teoretică fundamentală. Potrivit concepției științifice — pozitivistice a conducătorilor ei, școala era o instituție neutră, în care se predă știință din toate domeniile, idealul fiind ca elevul să știe cât mai mult posibil din toate disciplinele.

Aceasta este și acum situația școlii secundare. La congresul dela Brașov al profesorilor secundari s'au relevat unele anomalii ale școlii, dar nu prea multe. Nu-și dă prea multă lume seama că a fi elev, este astăzi o mare nenorocire. Sub concepția cantitativă și atomistă a școlii, elevul este cea mai mare și mai inocentă victimă. El muncește enorm, la o vârstă fragedă sleindu-și în eforturi inutile, farmecul tinereții. Muncitorii își au legea lor, a celor 8 ore de muncă. Elevii n'au nici una. Ei muncesc mult mai mult. Elevul stă dimineața 5 ore la școală, după amiază 1-2 ore gimnastică, străjerie, tir sau altceva, tot la școală. Socotind apoi timpul pentru învățat și lectură care nu poate fi mai redus ca 2-3 ore, ajungem la socoteala următoare: un elev muncește efectiv peste zece ore pe zi, fără a mai socoti timpul pierdut cu deplasările și altele. Socotiți acum, că dela vârsta de 11 ani până la 19 un elev muncește regulat aceste 11 ore pe zi și veți avea explicația oboselii și surmenajului celor tineri. Aceasta în ordinea sănătății, dar mai sunt și alte consecințe, de ordin spiritual. Concepția cantitativă a școlii, răpește orice libertate spirituală pentru elevi, din pricina grămezii diforme de material de învățat și a timpului răpit sistematic. Elevii se declară sincer incapabili să mai înd. pl. nească obligațiile pe care le au, fiindcă le lipsește cu totul timpul să gândească și să citească. Lectura particulară — atât de apreciată altădată — este din ce în ce mai rară. Elevii nu mai citesc nici mult, nici de calitate. Opere celebre de scriitori ca Tolstoi, Dostoiewski, Dickens, S'endhal, Balzac, le sunt necunoscute cu totul. Simțul problemelor filosofice, pe care l-a avut totdeauna tineretul, este tot mai slab. Sub povara obligațiilor enorme pe care le au, ei sunt dezorientați și sceptici. Elevii nu iubesc școala, fiindcă aceasta le este străină, iar profitul lor spiritual este destul de redus.

La congresul dela Brașov nu s'a sesizat exact natura impasului de care suferă școala noastră. Este surprinzător că s'a vorbit acolo despre excesul de intelectualizare al școlii când nu poate fi nicidecum vorbă de așa ceva. Școala noastră este dominată de caracterul științific pozitivist în care cantitatea faptelor este excesivă. Aceasta însemnează aglomerare de material nu intelectualizare. Motiunea congresului vorbește despre necesitatea învățământului practic pentru a contrabalansa pe cel teoretic. La ce se referă această revendicare este greu de priceput. Învățământul secundar este tot ce poate fi mai puțin teoretic. El este o școală de fapte nu de teorii. Teoria este idee și conștiință rațională a experienței și a faptelor. Ea dă un sens lucrurilor, le încadrează și le definește.

Teoria este știința realizată, conștientă de limitele și natura adevărului. Teoria însemnează triumful raționalității. Ce are teoretic școala noastră secundară? Este teoretică o școală unde elevii nu știu în general să facă o compoziție acceptabilă, să alăturască o cuvântare, să vorbească organizat și limpede sau să-și formeze o concepție de viață? Este teoretică o școală unde dexteritățile au început să fie din ce în ce mai numeroase și să răpească timpul necesar preocupărilor specific școlare? Este prea intelectualizată o școală care se militarizează treptat și de unde spiritul intelectual va dispărea dacă se continuă evoluția în acest sens?

Din nenorocire școala noastră nu este intelectualizată. Este o școală empirică, de fapte dar nu este intelectualizată. Aceasta ar trebui însă, să fie misiunea ei, de școală a inteligenței și a spiritului teoretic. Oricum alt sens dat școlii este ineficace. Trebuie scos definitiv din mintea tuturor ideea falsă că școlile sunt făcute pentru educație. Mai ales la noi în România, această idee a făcut prea multe ravagii pentru a nu fi denunțată odată mai mult. Toate instituțiile românești revendică rolul de a fi educatoare, fie de ordin național, fie religios. Școala trebuie să se ferească de asemenea roluri, cari n'au o legătură directă cu rosturile ei. Educația o face societatea, biserica și familia. Școala are misiunea formației teoretice a spiritului, care este superioară oricărei alte misiuni. Școala este a inteligenței, a forțelor ei creatoare, a demnității și valorii ei. Educația creiază dispoziții sufletești în legătură cu societatea și statul. Școala nu trebuie să se ocupe cu așa ceva. Rostul ei nu este să creeze automatisme sufletești și oameni convenționali. Dimpotrivă școala stimulează jocul răzvrătit al spiritului, a cărui autoritate este numai el însuși. Ea crează condițiile pentru realizarea disciplinei raționale liber consimțită, pentru creație și dezvoltare spirituală. Școala nu poate servi o națiune decât prin progresul spiritual pe care-l aduce. A face din ea un instrument de educație este a-i denatura cu totul menirea. În țările în care școala este un instrument în mâna statului, valoarea ei științifică este nulă. Statele totalitare fac educație nu știință și din acest motiv nivelul spiritual al școlii este din ce în ce mai scăzut. Alunecarea României pe acest povârniș fals al educației în școală, ar provoca cele mai regretabile consecințe spirituale. Noi suntem la începutul intelectualizării noastre, când învățăm să gândim științific și să lucrăm cu concepte de cari părinții noștri habar n'aveau. În această fază de incubare a spiritualității, școala trebuie să-și păstreze caracterul ei teoretic pur iar educația să se facă în afara ei. În școală, educația intelectuală întemeiată pe exercițiul liber al gândirii, al studiului metodic și al sintezei cunoștințelor, este totul. Fără conștiință teoretică, nu există personalitate. Baza educației este în ordinea spiritului. Altfel de educație este numai un automatism pe

care îl creiază statul pentru nevoile lui politice. Școala n'are nici o legătură cu ele, deoarece ea trebuie să fie locul de refugiu al libertății și independenței spirituale, într'o lume unde acestea sunt din ce în ce mai rare. Succesul învățământului francez și superioritatea lui în lume, îl constituie acest caracter teoretic, rațional și faptul că n'are o misiune de educație. Numai educația inteligenței care cuprinde totul în sensul ei larg de spiritualitate, este preocuparea școlii franceze. Când ea a fost utilizată sub republica III-a în scop politic, a făcut-o pentru a răspândi idei cu o rezonanță universală iar nu pentru a creia cetățeni fideli la dispoziția statului.

Școala românească a avut în fruntea ei acum zece ani, un om — și a fost singurul — care i-a înțeles misiunea. A fost d. Ion Petrovici. D-sa a voit să combată caracterul cantitativ-empiric al școlii printr'o organizare calitativă și sistematică. Două au fost ideile sale de bază: simplificarea programelor în interesul asimilării și libertății formației intelectuale și unificarea cunoștințelor într'un sistem cu ajutorul disciplinelor filosofice. Dacă programul d-lui Ion Petrovici s'ar fi aplicat, școala românească era astăzi cu cel mai mare prestigiu. Respingerea acelui proiect a fost un semn al inferiorității noastre culturale. Impotriva lui a fost aproape toată lumea, fiindcă numai puțini i-au înțeles valoarea. Empiriștii vulgari cari au dominat totdeauna școala noastră au văzut în triumful filosofiei în liceu, o nenorocire. Pe de altă parte, oamenii practici sau organizatorii n'au înțeles nimic din perspectivele pe care le deschidea spiritul teoretic în cadrul liceului. Legea d-lui Ion Petrovici a căzut și cu ea singura posibilitate de a scoate școala secundară din impas. De atunci se tatonează mereu, se observă și se dau soluții, toate fără nici un rost din moment ce nu se vede esența păcatului. Liceul fără o misiune pur teoretică și fără o organizare unitară, în spirit filosofic, va tatona la infinit și nu va ajunge la nici un rezultat apreciabil.

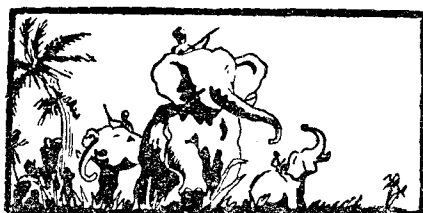
Din școala românească trebuie să dispară spiritul empiric și nesistematic al cărui singur rezultat a fost aglomerarea de material. Școala nu poate fi o enciclopedie unde să se găsească de toate, ca în târg. Trebuie selectat materialul la ceeace este esențial și caracteristic în materie științifică și mai ales trebuie câștigat timp. O școală cu maximum patru ore pe zi de studiu, constituie o exigență fundamentală. Trebuie eliminate materiile inutile, dexteritățile să devină toate facultative, potrivit aptitudinilor elevilor, străjeria trebuie făcută vara prin concentrări regionale sau județene. Școala să-și creeze caracterul pur teoretic pe care nu-l are astăzi, iar învățământul practic să fie organizat în clase speciale pentru acest scop.

Sensul teoretic al vieții intelectuale nu este deloc apreciat, fiindcă sub eticheta teoriei se înțelege de obicei un joc indiferent

și steril. În realitate el este cu totul altceva. Spiritul teoretic reprezintă conștiința intelectuală a lumii. El este expresia celei mai înalte și mai lucide elevații spirituale. Teoreticul își are toată valoarea în sine. A căuta verificarea lui practică înseamnă a degrada inteligența într'un pragmatism fără valoare. Caracterul ideii nu este de a fi verificată, căci valoarea ei este independentă de experiență. Ideea însumează realitatea și o presupune. „Spiritul este totul“ a spus cu bună dreptate Hegel. Ce superioritate ar avea o școală concepută în spirit cartezian, în jocul lucid și sigur de sine, al inteligenței? Cine ar putea să conteste valoarea unei școli teoretice în care știința, arta, istoria și filosofia ar forma osatura fundamentală? În locul „materilor“ de astăzi să fie o organizare metodică, obținută prin simplificare și unitate, iar în locul „învățatului“ ineficace, să fie o școală a inteligenței limpezi și geometrice care să se ridice treptat la aceea sinteză intelectuală — provizorie desigur — și la aceea morală a rațiunii și libertății, care formează întreg sensul învățământului!

Între obligația de a fi o școală a științei și gândirii creatoare și obligația de a fi o școală de educație în mâna statului, trebuie să se aleagă odată pentru totdeauna. Dacă se acceptă prima soluție, școala trebuie organizată după principiul simplității programelor și al unității științei, profesorii trebuie bine selecționați și bine plătiți. Dacă școala vrea să continue mai departe să fie o enciclopedie, unde se învață de toate și pe deasupra se mai face și educație de tot felul, atunci toate reformele școlare sunt inutile. În acest caz nu vom depăși caracterul balcanic al școlii noastre și aceasta va trăi la periferia culturii, în loc să fie stimulatorul ei de energie și creație.

Bucur Țincu

De pe alte meleaguri

— Amintiri —

Sunt ani de atunci. Călătoream de la Grebena la Elasona, două orașe din Macedonia. Ca tovarăși de drum aveam doi *celnici* din munții Pindului. Era în preajma sărbătorilor de Paști. Plecarăm seara, târziu, din vestul oraș Selfige, cu zeci de biserici medievale în ruină, și ieșirăm sus, pe platoul tăiat de o minunată șosea, cea mai frumoasă din vremea Turcilor. Timp minunat, cer de o seninătate și albastrime safirică. Luna, răsărind de după munți, scâldea pădurile în fluvii de aur : tablou feeric, cum numai în țările sudice poți vedea.

Nu departe se lămurea, maestos și masiv, Oiiimpul, prin ceața selenară — străvezie și albă ca o mreață de argint.

La stânga noastră, o pădure de pini seculari, ale căror trunchiuri păreau coloane de bronz de temple părăsite. Peste tot, liniște și tăcere ; din când în când, doar câte un țipăt de pasăre nocturnă și sunete de clopote de la turmele de oi.

Mergeam tăcuți și îngândurați, treziți din visare de sforăitul cailor noștri, cai din Tesalia, vestiți prin frumusețea lor. ,

Pe la miezul nopții poposirăm la hanul „*haiducilor*” din cotlonul pădurii de molifiți ; aci se opreau caravanele de cătări ale cărașilor *aromâni*, în drumul lor de la Selfige la Elasona ; tot aci veneau, din timp în timp, cetele de haiduci, fie ca să se ospăteze, fie ca să culeagă vești despre mișcările armatei ce-i urmărea ca pe o haită de lupi.

Hanul, clădire veche de piatră, cu meterezuri, avea o înfățișare mohorâtă, de cetățue medievală. În curtea pietruită, un platou secular, cu ramuri pline de cuiburi părăsite. Doi dulăi, leneși și somnoroși, ca tot ce și-a trăit traiul pământesc, abia ce lătrau de bătrânețe. Cât despre hangiu, un român din *Vloholivadia*, părea un drac împielit : vioiu, șiret, comunicativ, grăbit la vorbă — caracteristica meridionalilor — te impresiona plăcut, atât prin temperamentul lui, cât și prin exteriorul distins și simpatic. Tovarășii mei îl cunoșteau :

— Hei, Piombo, ce mai vești-povești pe la voi ! îl întrebă celnicul Hagi-Matușu. Pe la noi ce să fie ! Chi'ar alaltăieri a trecut o ceată de *corbi*, vrând să înțeleagă prin asta, o ceată de haiduci ; au mâncat și au băut toată noaptea până'n zori ; erau veseli ca niciodată ; au cântat, au jucat de duduiă pământul ; pe semne li-au mers bine treburile...

— Și cine era ? — Cine să fie ? Căpitanul Gagiuli cu doisprezece voinici ! Mândru bărbat ! Asta da : adevărat român ! Ar fi păcat să-și lase oasele prin pădurile acestea... Dar, odată-odată îi va

sună și lui ceasul. Opt ani de haiducie însemnează ceva ; și are atâtea pe sufletul lui ; acum o lună a pus foc la un sat întreg pentru că gazdele l'au trădat ; a scăpat, teafăr, lăsând pe teren doi voinici... Ce vrei ? Așa-i viața lor : de azi pe mâine !

Intrarăm în han. Pe vatră ardeau butucii, răspândind o căldură plăcută și înviorătoare. Două carabine și o cartușieră atârnavă la pereți. O mandolină prăfuită pe o masă de stejar. O mățătorcea lângă fereastră, sticlindu-i ochii ca două mărgele.

Răzimarăm și noi carabinele într'un colț și făcurăm cerc în jurul focului ; lemnele, cam ude, sâsâiau.

Piombo, patronul hanului, puse o cană de vin lângă noi și se așeză alături.

— Acum, zisei eu, povestește-ne ceva aventuri haiducești ; cred că ai văzut multe prin pustietatea aceasta.

— Aventuri ! Câte vrei ! Iată patru ani de când țin hanul ; mă mir că mai sunt teafăr ; ca să-ți duci zilele pe aici îți trebuie un curaj care nu ostenește. Iarna, mai ales, e înfricoșitor ca să trăiești în singurătatea aceasta : drumurile sunt întroenite, munți de zăpadă împrejmuiesc hanul ; doar românii noștri — oameni ai dracului — mai tac câte o pârtie — prin ninsoare — ca caravanele lor ; încolo, țipenie de om !

Dar și iarna își are farmecul ei : odihnă, vin bun, foc și mâncare din belșug, căci pădurile sunt pline de sălbăticiuni : cerbi, mistreți și căprioare, buluc ; vână, până cădem de oboseală. Iarna nu ne tulbură nici puterile. Stăm cu urșii în bârlog.

— Dar haiducii ? Nu vă vizitează ? — Ba bine că nu ! Prea des încă ! Ei sunt ca păsărelele : când e frig se pun la adăpost.

Anul trecut, i-am avut două săptămâni întregi ; era ceata lui Ververa și am petrecut de minune. Ce oameni cum se cade sunt haiducii noștri — când știi cum să te porți cu ei ! Pe cât de sălbateci, pe atât de îndatoritori ! Au ei ce au cu Turcii și cu oamenii bogați — încolo sunt fagure de miere. Să vedeți o întâmplare : în ziua de sf. Vasile se abătură pe la noi doi negustori bogați cu soțiile și fetele lor — trei domnișoare, să le bei — de frumoase ce erau — într'un pahar cu lapte.

Era o noapte viscoloasă de intrau toate jivinile în culcușurile lor ; șuera vântul, prin horn, nevoe mare ; pulberul de zăpadă troenise poarta mare. În pădure se auzeau lupii urlând.

Sedeam în jurul focului cu voinicii lui Ververa ; cânilor de vin treceau din mână în mână ; mandolinile cântau fierbinte doine bătrânești, doine de vitejie ; în toiul veseliei auzim o pocnitură de armă și sărirăm cu toții la carabine, crezând că vr'o poteră vine peste noi, deși eram siguri că Turcii nu se mișcă ușor pe vreme rea... Ne gândeam la vr'o trădare. N'a fost nimica — doar o spețieră... Și iată cum : caraula, care era pusă afară, de veghe, au-

zind glasuri aduse de vânt, și crezând că poate să fie vr'o primejdie, a dat semnalul trăgând un foc de armă. Haiducii s'au pus la metereze, iar eu și cu frații mei — cari stau iarna cu mine — ieșirăm afară, cu armele în mână, ca să vedem ce se petrece. După multă trudă am adus la han pe negustorii călători cari erau aproape înghețați de frig : i-am scăpat de la o moarte sigură... Femeile abea mai respirau : erau palide, ochii împăenjeniți... Le-am înviorat cu vin fier și cu fricțiuni cu spirt de drojdie

Să le fi văzut, când și-au revenit ! Tremurau de frica haiducilor !

Ei însă, haiducii, se purtară așa de frumos și de omenos : glumind, cântând, ciocnind paharele cu oaspeții, le-au dat curaj, așa că, la urma urmei, s'au prins și ele în horă și au jucat până'n zori de ziură.

Și erau frumoase că te ispiteau ; dar, cunoașteți moravurile noastre și obiceiurile haiducilor : *respectul familiei și al onoarei !...*

Nu s'a pomenit nici când ceva în contra acestei legi de cinstită tradiție...

Iată caracterul haiducilor ! Iată una din multele aventuri despre cari ați vrut ca să știți.

A doua zi dimineața, natura se înseninase, după atâta sbucium : un soare strălucitor vărsa pace și ploae de lumină. Oaspeții își luară rămas bun, încântați de purtarea haiducilor : căpitanul Ververa le dete patru voinici ca să-i însoțească, pe o bună distanță, tăind drum prin troenele de ninsoare. Poruncă flăcăilor să nu primească nimic, drept mulțumire. Vedeți, oamenii aceștia își au ciudățeniile lor ; despoae pe trecători, la drumul mare, omoară la cel mai mic prepus de trădare, dar sunt capabili de mărinimii și generozități de o rară noblețe.

În alte împrejurări, negustorii și familiile lor, oameni cunoscuți, bogați, ar fi fost luați prizonieri și nu s'ar fi liberat fără mari sume de bani ; fiind considerați ca oaspeți însă, aduși de fatalitate la han, nu li s'a făcut nici un rău. Poate fuse și ocrotirea sfântului Vasile, patronul haiducilor... Cum-cum, nu voi uita, cât voi trăi, miraculoasa noapte de anul nou...

Piombo își încheie povestirea, luă mandolina și ne cântă câteva balade vechi, de o îndușetoare melancolie. Tovarășii mei, osteniți de drum, adormiră în sunetele strunelor înfierbântate sub degetele maestrului Piombo. Eu ascultam, mai departe, cântecele și povestirile mândrului român din Vlaholivadia până ce somnul mă doborî și pe mine.

Dimineată. Răsăritul e numai jeratec. Aurora, eșind din arhipelag, frumoasă ca zeita amorului, trezise din somn toate viețuitoarele : miș de păsărele, de toate neamurile, cântau imnul primăverii, proslăvind reînvierea naturii — mama creatoare.

Ne pregăteam de ducă, când, iată, ne pomenirăm cu lauda faimosului Ververa — eroul munților, cum îl botezase admirația poporului, așa de dornic de legende și de fantastice eroizme.

Auzisem multe despre el ; acum îl aveam în față. Un bărbat de vr'o patruzeci de ani, statură mijlocie, înfățișare semeță și seducătoare totodată, privire ageră de vultur. La piept o platoșă de argint cizelat, cu sfântul Gheorghe omorând balaurul, iar la mijloc o cingătoare bătută numai în galbeni. Din toată figura lui se desprindea curajul, încrederea în sine, acel nu știu ce de om care nu se teme de nimeni și de nimic.

Doisprezece flăcăi îl însoțeau, toți tineri, svelți ca brazii, afară de unul care părea că nu-i făcut pentru haiducie, dar un flăcău foarte viteaz, cum ni s'a spus. Mă găseam, desigur, într'o situațiune foarte gingașă ; constatai însă că celnicii aromâni, tovarășii mei de drum, fură încântați de prezența lui, iar Piombo îl primi ca pe un frate iubit. Orice primejdie era, deci, înlăturată.

Căpitanul Ververa dădu poruncă ca doi flăcăi să stea de strajă, pe dealul din față ; iar el, cu ceilalți zece se așezară în jurul focului, cu armele pe genunchi : un tablou de o măreție vrednică de un penel !

Cu celnicii râdea și glumea : semn că erau vecii cunoștinți ; și era firesc. Celnicii sunt, la Aromâni, mari crescători de vite, bogați în turme de oi, și'n herghelii, și, au nevoie de prietenia și ocrotirea haiducilor, așa că, de multe ori sunt nevoiți să fie chiar gazdele acestor hoinari ai codrilor.

După una alta, s'a întins o masă haiducească de toată frumusețea ; de la o turmă din apropiere fură aduși doi berbeci și puși îndată la frigare, cu acel meșteșug ce este numai al haiducilor din Pind : „bumbarul și „rumanea“, mezeluri gustoase, fură înghițite cu o lăcomie de balauri, de noi toți ; iar coniacul cel mai fin, pe care haiducii îl poartă nelipsit în clondirile lor, punea foc în vinele noastre.

Deși Sâmbăta mare, uitaram de canoanele religiei, și ne ospătarăm ca niște adevărați păgâni și ateii.

După ospăț, urmară cântecele ; cântau flăcăii să se rupă ; iar două mandoline adău, tremurător, când jale și durere, când vifor și revoltă ; și paharele treceau de la om la om, tulburând mințile și sufletele. Veni și rândul jocului. A fost o nebunie, un vârtej, o furtună ; jucau flăcăii chiuind și săltându-se până'n tavan, duduia podeaua ; tremurau pereții, săltau mesele și scaunele.

Intre toți flăcăii, unul, de o frumusețe angelică, chip suav de madonă, cu mișcări mlădioase de felină, juca cu o grație irezistibilă ; de sub căciulița de catifea, cu fireturi de aur, i se desprinsese părul, revărsându-se în plete mătăsoase pe umerii sculpturați ; începuse jocul domol, ritmic, liniștit, pe vârful degetelor, până ce, pe

măsura ce se încălzea, devenea tot mai aprins, pasionat până la nebunie. Ochii îi străluceau ca'n friguri, obraji se rumeniră, buzele îi tremurau, iar corpul, mlădios ca trestia, părea că se va rupe'n doua. Flăcăii îl admirau, căpitanul Ververa îl sorbea cu ochii, bătând d'n palme. Hangiul mă lovi cu cotul, șoptindu-mi la ureche : — E fata lui Ververa ! Am rămas uimit.

— Cum, ziseiu : o față haiduc ! — Desigur ! Ca să nu fie închisă, ca ostatică de Turci, Ververa a luat-o cu dânu'l ; și se spune, că e de un cruaj leonin...

Petrecerea a durat până seara în amurg. Departe, la mânăstire, sunau clopotele și toaca întru gloriificarea celui mort pe cruce, la Golgota, pentru izbăvirea omenirii. Era atâta vrajă în dangătul clopotelor, atâta frumusețe în cer și pe pământ...

Soarele, în cumpăna asfințitului, încununa piscurile munților cu un nimb de aur, iar târziu, pe cristalul bolții azurii, începură să se ivească, sfioase și tremurătoare, stelele, aceste lacrimi ale îngerilor cerești...

A doua zi, zi de Paști, când ne trezirăm din somn, Ververa și voinicii lui hoinăreau — Dumnezeu știe prin ce ascunzișuri de păduri... Așa era, odinioară, prin munții Pindului...

Nuși Tulliu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din noaptea Învierii

— Fragment din romanul „Maree”
de Vladimir Vecerdea —

Pe o bancă, în grădina căminului, sub un soare blând, Barbu cu cartea pe genunchi uitase că are de citit. Nu s'ar fi dus bucuros acasă în vacanța Paștelor. Zina îl poftise la ei în Basarabia. Nu mai era școlar și deci obligat, ca în trei răstimpuri, să se afle acasă, la un loc cu părinții, frații și surorile, să mai capete sfaturi, haine și câțiva bani de buzunar. Se susținea singur acum și-și cântărea bine banii, să-i ajungă. Tot era să meargă pela sfârșitul lui Iunie, ce rost avea să se mai ducă și de Paște. La Zina acasă, nici prin gând nu-i trecea să se ducă. Socotea invitația ca un gest exagerat al unei fete și al unor oameni prea ospitalieri, cum auzise de altfel dela mulți, despre toți basarabenii. Musafir în casa părinților ei, ar fi însemnat o mare obligație, de care nu-și închipuia, cum s'ar fi putut achita. Se mai temea de o intimitate forțată, ne la vremea ei, ocrotită de părinții dânsei, care îl puteau socoti ca pe un foarte apropiat ginere. Gândurile acestea, le putea avea și lumea în care trăia și care nu se poate desbăra, de a vorbi verzi și uscate, sub o formă pe jumătate serioasă și în care vorba se amestecă, ca într'un ghiveciu de neconsumat, tot felul de presupuneri, bănueli și proorocii la care, deseori se mai adaugă bârfeala și calomnia. Astfel, liberat de tentaculele prejudecăților și ale cumetrelor, cu ciorapi roșii și cu șoapta cât clopotul bisericii, s'ar fi dus între oameni noi, cu care să lege prietenie și, cine știe când, mai târziu, rudenie chiar. Mai auzise el că, de Paște, în tot răsăritul creștin, care începe dela Prut și sfârșește la Oceanul Pacific, lumea se înfrățeste, uită de patimi și se sărută creștinește, ca în primele timpuri, când creștinii se socoteau frați întru Domnul. Și un gând luminos îi scaldă și inima și mintea: în noaptea învierii, ea și cu el puteau să devină soră și frate, într'un mod foarte natural. Era o ocazie nepândită, neașteptată, necalculată și odată într'un an. Putea el, până la Paștele viitor, să ajungă la obrazul sau la gura fetei; dar gestul n'ar mai fi avut, era sigur, farmecul din noaptea învierii. După înfrățire, unul ar fi spus: Christos a înviat, celălalt: Adevărat că a înviat, — și n'ar fi avut loc nici o sfială ori roșire. Il încălzea, mult mai tare ca soarele din ziua aceea, gândul la sora Zina. Il necăji imediat un altul că, în lipsa lui din ceasul al douăsprezecelea din noaptea Paștelor, vreun Acrobatiev carecare are să o sărute, fără să aibă sentimentele lui. Ce se va fi întâmplat în alți ani, era deasemenea supărător, dar mai puțin fiindcă atunci fata nu exista pentru el. Și nu era capabil să imagineze nimic în jurul ființei ei. Ce ar fi, să plece, dar numai în ziua Paștelor, să stea prima zi, apoi să se înapoeze la Iași?

— Visezi, ziua în amiaza mare ? Plecăm ori ba, că am rămas cei din urmă — îl bătu Toma pe spate, fără să-i pese de finețea țeșăturilor, ce se alcătuiău în mințea lui Ulmu.

— Plecăm — îi răspunse Barbu hotărât, fără să indice direcția.

— Atunci, ce mai zăbovești la soare, tăind frunze la muște și numărând solzi de fluturi. Fă-ți bagajul.

— Astea le faci tu toată ziua și le pui acum în cărca mea. Dar ce ar fi, dacă n'am pleca... ! — puse Ulmu o ipoteză, ca în matematicile lui, dar nu puse și pe „acasă“, ca să nu bănuiască Toma unde ar vrea el să se ducă.

— Mult, te-ai gândit la treaba asta ? Dar tu nu mai ai pe nimeni, Euclide, tată ? Tu te crezi un punct complect izolat și fără dimensiuni și neamuri ? Apoi de asta înveți tu carte înaltă ca să te pustnicești și să te apuci de ros rădăcini de morcovi ?

Barbu, ca să oprească cascada, care amenința să-l ducă pe căi glumete, îl luă cu binișorul :

— Stai o leacă, să judecăm.

— Pe cine să judecăm ?

— Lucrurile, faptele și oamenii.

— Ai luat-o bătrânește : căciulile, șoșonii și sobele. Lasă judecățile și împricinați și hai, ori te ține vreun scaiu ? N'are nici un haz, dacă nu suntem cu toții acasă. Și apoi părinților tăi și fraților, nu crezi tu că le faci bucurie, ca deținător al titlului de șampion în studiile anului întâiu, secția abstractă a științelor ? — cercetă Toma coardele inimii lui Barbu.

— Mai încet cu tămâia și chiar cu vorba. Ce ești așa vesel astăzi ? Ai descoperit vreo găză cu două capete și fără de coadă ?

— Nu. Am găsit una fără de cap și alta cu el dogit.

— Adică ?

— Tică și cu tine.

— De ce ?

— Lui Tică, i-au mâncat capul niște gărgăuni parisieni. Azi, mi-a spus-o mai deslușit. Tot clămpănia el de Paris și de Sorbona. Ar vrea să plece la toamnă, fiindcă pe aici îi miroase. Dar îi lipsește un fleac de nimic, bani. Eu i-am spus : măi, băiete, măi, fă licența aici, între timp devii și major și, cu diploma asigurată și stăpân pe moștenire, poți să te plimbi un an, doi, să faci și un doctorat, dacă te țin băerile pungii și ale silinței, ca să desmintești povestea celuiia, care a plecat cu coarne și s'a întors și cu ugere.

— Și capul cel dogit e al tău ? — preveni Ulmu subit.

— Ba tocmai al tău. Tot anul a fost ban, cât s'a învățit în școlile școlărești și acuma s'a scrântit, când se pune o problemă de inimă, la care tu nu te pricepi, decât într'un mod cu totul egoist.

Barbu simți o aluzie, ca o adiere rece și curmă urmările :

— Măine dimineată plecăm.

Iși amâna astfel visurile creștinești cu câteva luni sau ani, sau decenii.

— Bravo, none, d'asăară, dau eu câte o halbă, unor țapi râioși și încăpățânați ca Tică și ca tine.

* * *

În noaptea învierii, ca să fie ei mai cu moț ca alții, s'au dus la o mânăstire apropiată, pe un vârf de deal, unde credincioșii din șase sate și dela depărtări mari vin la sărbători mari, să le prăznuiască acolo. Și mai ales acei care erau bolnavi, or aveau neamuri betege, erau acolo cu o zi, două înainte de sărbătoare, ca să prindă un loc mai bun, prin chilli, sau măcar în curtea mânăstirii, unde coviltirile căruțelor dădeau un aspect de sat primitiv. Ideea a fost a lui Toma. Văzuse de multe ori, coborând în miezul nopții de Paște, șiraguri de luminițe, întovărășite de dangătuț slab al clopotelor mânăstirii care-și urma slujba și după înviere, până în ceasul dimineții, când se făcea utrenia, slujba dimineții de fiecare zi la mânăstire și slujbă mare în toate lăcașurile, la Paște.

Pe călugării soioși și pe frații ucenici în ale călugăriei, îi cunoștea: erau câțiva numai, care osteneau lucrând și la pământ și lângă altar. Voia să aducă și el odată lumână de acolo.

S'au urcat cu creștinii întârziți cu carele cu boi și s'au amestecat în mulțimea forfotitoare, care nu mai conteneau cu aprinsul lumânărilor, pentru cei adormiți pe veci, cu închinatul și cu mătăniile în fața biseriței, cu citirile prin chillile călugărilor, ori chiar pe lângă pomi, sau alăturați de biserică, cu ducerea ofrandelor: colivă, colaci cozonaci, untdelemn, vin și ouă roșii în biserică. Nu era o lume de iarmaroc, unde tocmeala și vorba tare sunt supărătoare, era numai mulțimea de-acolo, care se adunase aici pentru cele sufletești, pentruca mila Domnului să se reverse peste cei neputincioși și slăbănogi. Li s'a părut curioasă grija zugrăvită pe fețele oamenilor, în ajunul unor sărbători, care trebuiau să fie prilej de petrecere.

Au mai vorbit cu unii, au mai încercat câte o glumă, au aprins și ei lumânări ca toată lumea și au așteptat apoi, lângă un foc scăzut, ceasul slujbei. Când primul dangăt desp'că întunerecul din vârf dealului spre văi, oamenii, ca umbrele focurilor, încercuiau biserica. Numai câteva lumânări de trebuință s'au aprins. Cu „Christos a înviat“ au apărut și fețele oamenilor luminate și din interior și de lumânările din mâini. Biserica rămase plină pentru slujba de noapte. Cei veniți din apropiere începură să plece, cu făclile în pumnul făcut felinar de teama vântului. Barbu și-a sărutat prietenii, cari au răspuns cu „adevărat a înviat“ spus din inimă, așa cum îl spuneau oamenii simpli din jurul lor. Clopote și din alte părți se auziau slab. Se înșirară pe cărarea îngustă, fără glas, pe

coasta dealului, ascultând soaptele invierii, al cărei mister, le pătrunsesse ființa. Numai la poalele dealului unde începea drumul bătut, Barbu îi chemă îmbietor :

— Haideți la mine, să ciocnim un cu roșu.

Prетенții îi răspuseră afirmativ, tăcând. Acum erau pe drum obișnuit, printre locuințe, multe cu geamurile luminate și cu oaspeți în dosul lor, la un pahar cu vin și la mâncare de fruct, după un post îndelungat de Ipsuri. Cei de acasă dela Ulmu s'au bucurat de cinstea făcută și de lumina adusă de sus dela mănăstire. După un ou și o bucată de cozonac și un pahar cu vin, amicii s'au retras spre casele lor, unde îl așteptau pe Toma părinții, pe Tică familia lui unchiu-său.

A doua zi de Paște, iarăși împreună, au pornit spre locurile cu șanțuri și întărituri, unde se dăduseră luptele, la câțiva kilometri de orașel, pe un lanț de dealuri, în dosul mănăstirei.

După un ceas și jumătate de mers, au ajuns pe un loc de fâneată, pe o coastă, apoi pe un platou puțin ondulat, unde șanțuri cu malurile dărâmate și cu apă, pari rupți cu sârmă ghimpată, ruginită și ruptă, și gropi cu buruiene înalte, vorbeau mut de sbaterile unor oameni, care stăteau acum liniștiți și adunați laolaltă, fără osebire de neam, sub crucile răspândite pe un loc mai retras, la marginea unei pădurici.

Tunul le-a săpat groapa și mitraliera i-a culcat, săracii — zice Toma, căruia îi revenise în memorie țacănitul armelor, auzit într-o noapte de crâncenă luptă, când suflarea orașelului era înghețată și când simțurile se ascuțiseră la paroxism.

— Ce-i acolo bre ? Par'că un fel de monument — îndrumă Tică privirea lui și a amicilor.

Un monument provizoriu de lemn, înconjurat cu pahare de obuze înfipte în pământ, dădea socoteală de unitățile, care și-au lăsat eroii în acele locuri. Il înconjurară și citiră tot ce se afla pe laturile vremelnicului monument și pe crucile cam șterse. Aruncară o privire împrejur, căutând pe cineva dintre cei morți să le spună cecece ei nu-și puteau, decât pe departe închipui ; dar nu aflară nimic, căci oamenii călcau rar și cu băgare de seamă pe locurile acelea, unde se mai aflau încă pericole, sub formă de obuze neexplodate. S'au așezat pe niște pietre, scoase din măruntaiele pământului, arat fără plug și semănat cu moarte.

— Eu, noaptea, singur, n'ăș prea umbla pe aici, — găsi cu cale să spună Tică, gândindu-se la întâmplări cu stafii.

— Nu spune prostii. Ce ești copil ? Acum ți-ai găsit, să te gândești la tine și la pielea ta de curcă, îl mustră Toma.

— Poate că au avut parte de o moarte fără groază. Dacă nu știi, nu vezi, de unde și când vine lovitura, în vârtejul unei lupte, unde nu ești singur, teama de moarte e cu mult mai mică — spuse cu glas scăzut Barbu, ca o mângâiere pentru cei de sub pământ.

— E ușor de vorbit, pentru alții — îi ripostă Tică, fără să mai documenteze.

Mă Tică, Barbu are dreptate. Mai teamă ne-a fost nouă, care am stat în spatele dealului, în noaptea aceea când așteptam să intre dușmanii, dintr'un moment în altul, în târg. Un soldat e pregătit și sufletește și trupește. Noi prin beciuri, aveam tovarășia fricei, care depășește, cu mult, realitatea. La fiecare vâjăit de ghiulea, imaginația noastră, tremurătoare ca o gelatină, ne fixa în capătul traectoriei, ori traectoria în capul nostru. Soldații găzduiți pe la noi, Barbule, știau aproape cu precizie, unde cade obuzul, după șurătul mai gros sau mai ascuțit, fără multe calcule cu viteza sunetului și a obuzului, ci numai cu practica și cu simțurile lor educate fără voie în direcția asta.

— Înainte de evocare, cu vreo două săptămâni, — începu și Tică — din porția de douăsprezece, uneori douăzeci de lovituri de tun, acordată târgului, a căzut una lângă casa noastră, la zece metri, într'o căsuță mai șubredă de lemn. Noi eram în beciul nostru destul de solid, cu câțiva trecători surprinși de foc în drum. Locuiau în casa aceea un ciubotar fără de un picior și un bătrânel pensionar. După zguduitul beciului și bubuitul exploziei, par'că încurajați și siguri că lovitura următoare nu mai cade așa aproape, dar și cu teama să nu ne cadă bolta beciului în cap, am luat-o cu toții pe scările gârliciului când, la gura lui, o arătare ne opri. Ca scos din praful drumului, cu așchii de lemn putrezit în păr, cu fața galbenă, arătarea vroia să intre în beciu, ca mânată de ceva din urmă, strigând, spre a-și face curaj : — am scăpat, am scăpat. Altceva n'a mai putut spune, căci îl cuprinse un tremur, ce-i scutura praful de pe haine. Apoi se auzi țipătul unei femei, care își căuta bărbatul, lăsat în casă la lucru pe scaunelul lui. Ciubotarul săracul, fărâmat și aruncat cu resturile de grinzi și tencuială, era adunat de prin curte, bucată cu bucată. În ziua aceea, am pornit cu Rica la Bărtești, la niște neamuri ale noastre și am lăsat-o acolo. Apoi am plecat și eu cu tata, când s'a făcut evacuarea și când începuseră să tragă cu bombe incendiare și cu gaze asfixiante.

— Ce liniște e acuma. În scurtă vreme, nu mai rămâne urmă, nici pe pământ, nici în amintire, de ce a fost, mai daose Barbu.

— Ce spui tu, cum să nu rămână? — se ridică Toma de pe piatră, — eu nu voi putea uita nimic niciodată. Ba ceva mai mult, cred că acei, care s'a născut în decursul războiului, vor avea ceva în suflet din sbuciumul părinților. Nu se poate, ca alcătuirea lor nervoasă să nu fi suferit vreo influență.

— O influență sigur, dar mă îndoiesc, că se va traduce sub formă de teamă ori groază și timiditate. Mai curând voiciune, precocitate, combativitate — complectă Barbu.

Toma bătu în retragere.

— Nici eu n'am zis altfel, decât că amintirea va rămâne, dar teama în deocendenți, desigur, nu.

— Ia, mai lăsați-o încurcată, că n'o să-i dați de capăt. Ce mai calea-valea : în douăzeci de ani, lumea capătă iar poftă de bătaie — conchise Tică, bazat pe ceva proorociri astrologice și date cunoscute numai de el.

— Sus inimile și celelalte mădulare — ordonă Barbu pentru plecare.

Întâlniră oameni îmbrăcați de sărbătoare, căutând, fără griji înalte ca ale lor; oameni simpli și săraci, care muncesc mult și n'au vreme să gândiască la întocmirile lumii și, pentru care sărbătoarea e tihnă și bucurie. Unii îi întrebară, în glumă, dacă au fost săculeagă bureți. Alții voră să-i facă să guste din plosca cu rachiu, cu care mergeau pe la nănașii lor și pe la neamuri.

Ajuns acasă, Barbu scrisé Zinei. De câte zile, îl îmbiau gândurile, să-i scrie ceva, să se afle alături de ea măcar pe această cale. Stătu un moment la îndoială, cum să intituleze epistola : dragă camaradă, sau dragă Zina : părindu-i-se primul apelativ cam aspru și soldătesc și al doilea prea intim, renunță la intitulare. Iși aminti de scrisorile soldaților, care începeau toate cu dorința, ca epistola să afle pe destinatar în cele mai fericite momente ale vieții lui.

„O veste mai însemnată decât aceea a învierii Domnului și în sufletele noastre, nu pot să-ți trimit. În pridvorul bisericii, la care m'am dus, te-am văzut și pe dumneata — nu e de mirare că, în noaptea când se întâmplă minunca cea mare, să i se alătore și unele mai mici, mai omenesti. — Apăreai ca o străină între ceilalți oameni, cu gândul și privirea duse departe, așa cum nu te-am văzut niciodată. Când ai întâlnit privirea mea, nu m'ai recunoscut; pământeniți se păreau un decor mohorât și învechit, pe care numai dânsul, îl privește cu dragoste, fiindcă s'a jertfit pentru el și fiindcă pleacă din el. Când a zis preotul „veniți să luați lumină“, și Christos a înviat, te-am căutat, strecurându-mă printre oameni, care nu înțelegeau ce puteau căuta tocmai atunci. Nu te-am mai văzut. Poate că, redevenind aceea, pe care o știu și nevoind să-mi faci o bucurie prea mare, de care să mă speriu, ai plecat.

Cu prietenj dragi, ne lăsăm adiați de zile înșorite, care trec pe lângă noi ca aripele unei mori de vânt, ce macină vremea, scârțâind : Luni, Marți. Amintiri din gropi, morminte, ne țin legați cu pământul și cu cerul. Dacă ai fi și dumneata aici, ne-am socoti chiar aproape de paradisul, fără meri și serpi — nu ți se pare curioasă prezenta odioasei reptile în paradis ? — ci numai cu meseceni și șopârle, dele dealurile noastre cu pretenții de munți. Desigur că odată vei veni ; într'o primăvară mai frumoasă decât aceasta. Noi te vom primi, nu ca pe zâna florilor, fiindcă nu mai suntem copii și nici ca pe Sfânta Tereza, fiindcă nu suntem călugări să avem astfel de oaspeți, ci ca pe o fată veselă și bună, cum ai fost

întotdeauna. Ai spus cândva despre toamnă că e mai îmbelsugată — despre boboci, sunt sigur că n'ai spus nimic ; ştii că nu-ţi plac îndeletniciri de fermă — şi mai potrivită pentru veselie şi glume cu piersici şi nuci şi struguri depe butuci. Dacă atunci îţi place, vino la toamnă — rimează perfect cu doamnă, — dar să nu aduci nici un pic de melancolie, căci s'ar putea găsi şi pe aici şi ar putea îmbolnăvi şi pe alţii. Ştii, că am găsit o definiţie foarte potrivită melancoliei de toamnă : părerea de rău de a nu fi îndrăznit sau făcut nimic în primăvară şi temerea de alte primăveri sterile. Dacă îi găseşti vreun cusur, comunică, să caut o altă formă. Am şi găsit două, una mai puţin serioasă : Pe melancolie, nu o poate chema Zina ; şi secunda ; o afecţiune ce atinge mai puţin grav pe fete. Mă opresc, ca să nu-mi defneşti scrisoarea, un ansamblu neomogen de divagaţii. Aştept câteva cuvinte prieteneşti“.

Vremea până la primirea răspunsului, a socotit-o un vid interastral, rece şi fără dimensiuni măsurabile. Înainte de a-i scri, era aproape dictatorul gândurilor şi faptelor lui. După trimiterea scrisorii, deveni sclavul aşteptării unor mari evenimente, de care se părea că ar depinde existenţa lui firavă. Era la fel cu judecătorul la loterie, care aşteaptă ziua tragerii cu înfrigurare, cu tot gândul la premiul cel mare.

Răspunsul nu întârzie şi avu mai mult preţ venirea lui decât conţinutul, care nu era alcătuit din petale de trandafiri şi picături de rouă.

„Dragă camarade, eu aşa te chiem întotdeauna, fără să te socot soldat ; ar fi şi greu, să văd îmbrăcat un poet în haine cazone. Dumneata, desigur, nu eşti chiar un poet, dar frazele cu esenţă de poem în proză te depărtează, cu totul, de soldatul colţuros în făptura lui fizică şi sufletească. Explicaţia se află în aceea, că nu-ţi place să fii la un loc cu adevăraţi camarazi, ci cu o camaradă, pentru care lucru, nu-ţi găsesc vină mare. Ceeace gândesc eu despre camaraderie, prietenie şi chiar dragoste, nu e locul aici între două şiruri, să spun şi să afl. Poate vom desbata, în răgazurile de după examenele de vară, interesante probleme atât de universale şi de aproape de fiinţa şi de sufletul nostru.

La invitarea, ce ţi-am făcut, cu mult înainte, îmi pare că în Duminica Floriilor, răspunzi cu o alta. Aici, trebuie să recunoşti că eu ţi-am cerut ceva foarte uşor de îndeplinit, iar dumneata mie ceva foarte greu. Deci, nu te-ai arătat bun camarad, impunându-mi greutatea peste puterile mele. Numai o încordare supra normală, motivată de o exaltare religioasă ori erotică — ca la eroii lui Dos-
toiewski — mi-ar putea transforma echilibrul sufletesc, atât de stabil, în torent. După ce vei fi venit, dumneata la noi, cu sau fără melancolie, în ţinuturile noastre, voi începe a pune în proiect o călătorie-excursie, în ţara surâsului şi a strugurilor dulci, în care trăeşti dumneata.

În afară de definițiile izvorâte dintr'o logică strânsă, admit și unele improvizate cu spirit, cum sunt acele ce-mi trimiți. Eu trimt una foarte simplă, ca să nu fiu în minus : melancolia e o stare alotropică amorfă a sufletului.

Adevărat a înviat — răspuns la Christos a înviat, — ce ai avut intenția să-mi anunți, de-asupra titlului alocut al scrisorii“.

Când isprăvi de citit, își simți obrazii roșii, par'că l-ar fi păl-muit, ușor, fiecare cuvânt și l-ar fi mângâiat apoi, încet, semnele ortografice. Îl săgetă ideea că fusese caraghios poate și regreta că nu are o copie a scrisorii lui, să o citească acum, cu spiritul critic împrumutat dela Zina. Își jură, să-și păstreze, pe tot restul vieții numai pentru dânsul, rimele, ritmul și celelalte accesorii și unelte poetesti de înfrumusețare a epistolelor și fătuire a gândurilor care pot merge în picioare și goale de tot, dacă sunt curate ca niște copii mici.

Moarte albă

*Aud o melodie cu tristeți de flaute
Și mă dor tălpile de atâta drum :
Au pornit tăcerile să mă caute
Prin pași din urmă, numai scrum.*

*Aud o melodie cu ciutele rânite
Și ceasul viu de-aseară mă apasă,
Cu acele de cântec aurite
Și'n sborul fără tiv nu mă mai lasă.*

*Aud o melodie, cu aripile frânte,
Cum dibue tăcerea peste ape —
Ca nimeni aurora trecută să n'o cânte,
Serafic din vioară, sau pe clape.*

*Vin oaspeți mari împodobiți cu salbe
De stele prinse'n plasa unui vis.
Împrumutați-mi bucuriile voastre albe,
Să-mi rămâie'n soare, sufletul, deschis...*

*Nu mi-e teamă de nicio melodie.
Pe boieri îi cunosc ca pe flori ;
Și la voi, ca la munți pocânzei, o să vie
Melodii neplânse de viori...*

*Iau cu mine buchetul acesta de pași,
Fotografiile vremii de pe
Ceasul părăsit pentru urmași
Și din final, drum nou, azi voi începe.*

Ilie Radu

Primatul naționalismului

Ziua de 1 Mai c., a fost un nou prilej de constatare a agitațiilor marxisto-comuniste pe Continent. Din nou problema aceasta care a frământat conștiința mulțimilor, sedusă de raiul pe care-l promite; este pusă în mod violent în plină actualitate. Consecințele dezastuoase pe cari le-a dat din punct de vedere practic, în Rusia și Spania, încă n'a cumițit pe toată lumea. Dimpotrivă, agenții acestui crez social sunt în neconținută fierbere și instigațiuni, Afară de câteva țări cu regim autoritar, ca : Italia, Germania, Portugalia, aproape toate celelalte au avut de semnalat manifestările îndrăznețe ale acestora. Așa dar, numai în țările unde conștiința propriei lor valori este bine susținută, prin afirmarea primatului naționalismului, agitațiunile acestea sterile n'au avut loc.

E un semn, oarecum, îmbucurător că de data aceasta nici la noi acest curent subversiv n'a avut nici o manifestare. S'ar părea, judecând după acest fapt, că și România a intrat pe linia țărilor cu regim autoritar. Asta ar însemna că principiul autorității și demnității naționale începe și la noi să primească o reală consfințire. Cel puțin așa ne place să credem, de vreme ce am fost scutiți de a înregistra și acum acțiunea lor anarhică.

De altminteri, bătrânul nostru Continent, câmpul atâtor frământări spirituale, atâtor ciocniri colective, se găsește, după toate semnele, într'o nouă perioadă de fierberi lăuntrice. Sunt destule fenomene sociale cari vădesc pentru observatorul atent că, în marcele laborator de simțire și acțiune europeană clocote ceva. Manifestările nepotolite ale comunistilor marxisti au determinat coalizarea altor forțe cu caracter naționalist, menite să refacă echilibrul european și să apere civilizația și cultura actuală. Aceasta este marea preocupare a șefilor de state naționaliste de a înlătura primejdia comunistă. În adevăr, n'ci când nu s'au manifestat atâtea acțiuni diplomatice, atâtea acorduri și pacte între diverse națiuni ca în timpul din urmă.

Ce denotă, oare, toate acestea? Desigur nu o simplă manifestare de exuberanță tinerească, survenită spontan în lumea diplomatică, odată cu venirea primăverii. Tâlcul nu e greu de intuit. Se caută noi criterii și orânduirii de forțe cari să garanteze liniștea Europei, grav amenințată.

În această mare frământare continentală noi, ca parte din acest colț de umanitate, nu putem fi indiferenți. Mai ales că nici nu mai este greu de văzut în partea cărei tabere înclină balanța forțelor morale și materiale, dintre cele două cari stau față în față, adică dintre cea comunistă și cea naționalistă. Atât doar că va trebui să ne pronunțăm mai categoric și cu toate consecințele ce de-

curg dintr'o atare credință. Jocul de-a echilibristica nu mai are nici o noimă. El ar fi trebuit abandonat de mult chiar în politica noastră. Căci drumul luminos și fericitor a fost descifrat de mult de marile personalități naționaliste din țară.

Principiul auto-determinării popoarelor, care corespunde, atât realităților colective, cât și evoluției spirituale de astăzi, este tot mai viu afirmat pe Continent. El a devenit dogma actuală a celor mai renăscute popoare. Deci, încercarea la care am asistat după marele războiu, de a se infiltra în conștiința popoarelor altă credință de natură umanitară, dar de inspirație iudeo-comunistă, riscă să devină în curând o simplă utopie. Principiul acesta în aparență umanitar, pe cât era de seducător în forma în care a fost îmbrăcat, pe atât s'a dovedit de primejdios prin scopurile ce le ascundea. Astăzi nu mai e pentru nimeni secret că în dosul acestui fals umanitarism au lucrat și încă mai persistă să lucreze trei forțe oculte: iudaismul, francmasoneria și comunismul.

Ori, obiectivele pe cari aceste forțe oculte le urmăresc sunt o-puse intereselor vitale ale diferitelor națiuni, ce vor să-și afirme geniul lor propriu.

Ele stau de-a curmezișul afirmării însușirilor specifice ce deosebesc în chip normal popoarele între ele. Astfel, ele se opun oarecum năzuințelor profunde ale națiunilor, cari vor integrarea în umanitarism pe baza specificului național, creind marea simfonie a culturii umane, singură menită să elimine asperitățile inerente vieții sociale și să desăvârșească procesul de comuniune spirituală între neamuri.

Popoarele cari s'au sesizat din vreme de urzările așa zisului umanitarism iudeo-comunist, sunt astăzi în plină efervescentă. La acestea ziua de 1 Mai a acestui an a însemnat, nu ciocniri între clase sociale, ci adevărată sărbătoare a muncii. A muncii creatoare de valori naționale. Elanul sufletesc individual și colectiv la toate aceste popoare — fie că ne gândim la Italiani, fie la Germani, fie la Portugezi — este cea mai strălucită dovadă că ele se găsesc pe drumul normal al aspirațiilor ancestrale. Cuceririle pe cari le-au realizat, atât în domeniul moral, cât și cel material, sunt tot atâtea probe de piatră a dinamismului pe care credințele naționaliste le întrupează.

Ideea națională care se găsește în plină biruință pe Continentul acesta agitat, trebuie să ne inspire o mare încredere pentru viitor. Ea ne întărește conștiințele în rostul și menirea noastră pe acest colț de pământ, binecuvântat de Dumnezeu, așa cum îl visează fii lui adevărați.

I. Lancranjan

In momentul când închidem revista aflăm dureroasa știre că d. OCTAVIAN GOGA, marele om de stat, poet al pătimirei noastre și luptător naționalist, se află grav bolnav.

Ridicăm călduroase rugăciuni către Dumnezeu, la o altă cu întreaga suflare românească, pentru însănătoșirea marelui nostru îndrumător.

I n s e m n ă r i

VIZITA D-LUI HITLER LA ROMA. — Vizita d-lui Hitler la Roma este într'adevăr un eveniment extrem de important. Faptul că care șeful statului german a fost primit depășește cadrul protocolar al unei vizite obișnuite: el corespunde profundei amiciții italo-germane. Axa Berlin—Roma în urma conversațiilor ce au loc între d-nii Benito Mussolini și Adolf Hitler va eși mai întărită; nici chiar prevederile democratice occidentale nu sunt înșelate în această privință, căci nici în Franța, nici în Anglia nu se crede că acordurile încheiate cu Londra și acelea proiectate de Paris sunt de natură a slăbi prietenia italo-germană.

O primă consecință a acestei situații este tendința tot mai evidentă de-a se duce atât la Paris, cât și la Londra o politică mai realistă, care să nu nesocotească Germania și Italia. Faptul

acesta are desigur repercusiuni la Moscova. Sovietele nu privesc cu ochi buni acordul anglo-italian și conversațiile diplomatice ce urmează să fie duse între Franța și Italia. Pe când în Anglia și în Franța se definesc curentele de opinie cari cer ca aceste state să nu ducă o politică de pe urma căreia s'ar divida Europa în două tabere, la Moscova se fac toate încercările de-a opri orice colaborare fructuoasă și pacifică a puterilor europene. Franța și Anglia încep să fie văzute de Soviete într'o lumină din ce în ce mai nefavorabilă. Moscova spune despre ele deocamdată că duc o politică confuză, dar dacă apropierea franco-italiană ar deveni mâine o realitate, acuzațiile împotriva acestor două țări s'ar înmulți. Ziarele oficiale bolșevice găesc că acordul anglo-italian a jucat un rol „funeșt” pentru situația generală europeană. Dacă

acest acord ar fi însemnat rupe-rea axei Roma-Berlin el ar fi fost aplaudat de Soviete. Cum însă la Moscova se socotește că el înseamnă (dimpotrivă) îndepărtarea Angliei de principiul securității colective, guvernul sovietic începe să se teamă deo- totală izolare ce i s'ar pregăti prin conversațiile italo-franceze. În ceea ce privește politica Franței un ziar oficial sovietic constată că ea este lipsită total de claritate. Pe de altă parte întrevederile recente avute la Londra de șeful guvernului francz sunt socotite tot ca un indiciu al dezorientării în care se află Franța și Anglia.

După cum se vede Sovietele strigă împotriva tuturor că nu duc o politică bună. Aceasta înseamnă în primul rând că Europa civilizată începe în sfârșit să-și dea seamă de roadele nefaste ale politicii de apropiere față de Moscova. Căci Moscova nu începe să cârtească numai asupra politicii Franței și Angliei, dar se pare că-și intensifică atacurile împotriva Poloniei și mai ales a țărilor baltice. În țările baltice se relevă o tendință apreciazabilă de apropiere față de Polonia și faptul acesta nu poate fi îmbucurător pentru Soviete, cari ar fi dorit ca ele să fie centrul de atracție al statelor mici dela Nord.

Statele mici — se spune la Moscova — nu mai găsesc suficiente garanții în puterea Franței. „Izvestia” scrie că „nu este necesar de-a dovedi că toate eșecurile Franței, în cursul ultimilor ani, sunt rezultatul nu al insuficienței concesiunilor pe care le-a făcut, dar dimpotrivă al prea ma-

rilor concesiuni, rezultatul ezitărilor și a oscilărilor, slăbiciunii și instabilității politice externe franceze”.

Ce cere Moscova Franței? O politică hotărâtă și activă a securității colective. Franța să nu se mai lase să fie transformată într-o „recorcă” a politicii engleze.

Cererile acestea nu vedem cum ar fi posibil să fie satisfăcute. Principiul securității colective a primit atâtea lovituri puternice din partea realităților diplomatice încât din el nu se mai poate releva nimic. Pe de altă parte linia proprie a Franței de apropiere față de Anglia e prea importantă pentru a putea fi părăsită de dragul Sovietelor. Nu este așa dar nici o șansă ca dezideratele moscovite să fie satisfăcute. Sunt în consecință cele mai multe probabilități ca starea de nervositate să se mențină. Aceasta cu atât mai mult cu cât vizita d-lui Hitler în Italia pune mai mult în valoare axa Roma-Berlin.

O PREZENTARE. — Vladimir Vecerdea este numele unui nou romancier român care își face o vi-guroasă intrare în literatură prin volumul „Maree” plin de prodigioase calități de stil și de acțiune.

O carte închiegată, armonioasă, limpede prin care se anunță, sub cele mai promițătoare auspicii, un scriitor înzestrat cu infinite posibilități de expresie și cu o mare bogăție de idei. Un scriitor născut iar nu făcut, pentru care scrisul izvorăște dintr'o profundă vocațiune interioară.

Reproducem în numărul de față un foarte sugestiv și impresionant

capitol din romanul d-lui Vladimir Vecerdea, convinși fiind că cititorii noștri vor aprecia la justa lui valoare stilul distins al autorului, spiritul fin și pătrunzător, imaginile noi și originale, care ne fac să întvedem în persoana d-lui Vecerdea o mare rezervă de viitor a literaturii noastre.

MIZERIA IDEOLOGIEI. — Nu este un secret pentru nimeni, haosul poeziei noastre actuale plină de elucubrații dar lipsită de acea substanță lirică simplă și eternă a clasicismului. Mai puțin cunoscută este însă mizeria ideilor, care se remarcă mai greu din pricina caracterului abstract prin care ele se exprimă. Dacă ne-am oprî cu atenție la ceea ce se publică la noi cu pretenție de ideologie, am rămânea foarte surprinși de imensa mizerie logică și de vidul intelectual al atâtor publicații cari vor să dirijeze opinia publică.

Luăm cu totul întâmplător câteva reviste din provincie apărute în număr festiv, înainte de Paști. Într'una „Innoirea” care apare la Arad, citim în prima pagină, cu litere mari:

„Fără să ne fi dorit soartea pe care nimeni nu o poate abate din cursul ei hotărit înainte, publicația, pe care cetitorul o ia în mână de vreo câteva luni numai, întovărășește, pe multe de slovă în lege de plumb și lumină, vremea atât de aglomerată în întâmplări neverosimile. Sub un ritm cotidian și placid, care impune în afară o monotonie de calm și firesc aparent, realitatea, disimulată sub aspecte de candoare, lucrează în adâncuri, în legile ei de fermentare și de creație, așa cum toate procesele de fond ale vieții se consumă: înlăuntru, în adânc, în tăcere.

Mărturisim că obișnuința de a ține un condeiu în mână, din nevoia de a crede și de a suferi într'o misiune care pune pe umeri blamidă grea de răspunderi și a-prinde'n suflet lumini noi de veghe, ne-a antrenat în munca noastră, fără să prevedem că, la un moment de răspântie apropiat, o publicație, generoasă în intenții, va trebui să învețe un vorbit în dodii, spre a putea să își exprime acea parte de suflet și de conștiință care gâlgăie luminos în sângele și în mintea unei generații întregi. Și nu este aci vorba de vre-o problemă gravă, în actual: acestea sunt, în chip profesional și generos interzise investigațiunii condeinului nostru pentru motive pe cari înși-ne ni le-am pus în față, și cari venind și prin coarângere din afară, ne dispensează de-un efort de prisos. Într'atât credem în legi cari cârmu-se toate fenomenele sociale și de grup.”

În altă revistă „România croică” dela Cluj se scrie astfel :

„Revizuirea e în ordinea naturala a lucrurilor. Și noi; trebuie să ne vom revizuirea noastră. Lumea e într'o continuă prefacere Nu este decât o realizare incidentală a spiritului creator a tot și a toate. Să urmărim revizuirea noastră și să o ducem cu curaj spre înfăptuire. Să ne dăm seama că un singur tratat de pace ne susține; e propriul nostru spirit creator, propria noastră *cfirmațiune*.

Suntem genii creatoare, — ne vom înfăptui propria noastră revizuire; nu suntem, — vom dispারে în geniul creator al altor popoare, cari vor revizui totul în sensul lor și ne vor desființa ca stat și popor”.

Nu ne ocupăm cu deslegatul șaradelor și deci nu ne vom bate capul cu ceea ce vor să spună aceste reviste. Limbajul lor secret nu-l pricepem. Numai ceea ce este sim-

plu, limpede și precis ne interesează și putem să discutăm asupra lui.

Regretabil este faptul că presa din provincie este plină de această logoree — cum i-a spus d. N. Iorga. În locul ideilor luminoase atât de elocvente în simplitatea lor, se preferă confuzia și haosul cerebral.

Este o mizerie fără pereche și un semn al inferiorității noastre în materie de gândire.

HRISTOLOGIA SF. IOAN DAMASCHIN. — Cu acest titlu Pr. Dr. Olimp N. Căciulă a dat la iveală un studiu temeinic asupra concepției hristologice a marelui părinte bisericesc de Răsărit, sf. Ioan Damaschin. Studiul este orientat după „Tratatul despre cele două voințe în Hristos” a marelui învățat, pe care îl și traduce în partea doua a lucrării sale. Lucrarea a apărut la Tipografia Cărților bisericești, 1938, p. 138.

Valoarea acestei noi lucrări pe care o prezintă barnicul slujitor al gândului creștin constă, alături de traducerea amintită -- într-o documentată analiză și terminologie filozofică, arătând filiațiunea conceptelor cu marii predecesori ai sf. I. Damaschin, ca: Leonțiu din Bizanț și sf. Maxim Mărturisitorul, mari părinți ai ortodoxiei, și dincolo de ei, cu filosoful grec, Aristotel. Este un studiu de nuanțe în care autorul se mișcă cu multă competență, stabilind ca adevăr fundamentală, că „pe când Aristotel își verifică terminologia și conceptele numai cu realitatea imanentă, sf. Ioan Damaschin recurge ca la un for ultim de verificare la realitatea revelată” (p. 17).

În această lumină stabilește notele specifice ale gânditorului creștin, atât privitor la terminologia metafizică, cât și psihologică, față de „filosofia aristotelică, după tra-

tatul menționat, conchizând :

„Gândurile acestui „luminător al Bisericii” cu privire la *marea taină a iconomiei* sunt pe cât de adânci pe atât de limpezi; de aceea teologul ortodox poate privi în ele tot ceea ce este dat ochilor minții omenеști să vadă din tainele cele de nepătruns ale Dumnezeuirii. El găsește tot ceea ce-i poate satisface curiozitatea, rațiunea și mai presus de toate credința, cum și un îndemn continuu la meditare și adâncirea marelor taine ale creștinătății”.

Este o concluzie care redă atât nervul intim al lucrării, cât și concepția plasmuitorului ei.

PERSECUȚIILE RELIGIOASE ÎN SPANIA ROȘIE.

— Louis M. Casals publică în „Le Jour” o interesantă cronică privind persecuțiile religioase în Spania roșie. Descrierea vieții religioase în Spania roșie, amintește pe aceia a primilor creștini, sub tiranul, pe care roșii l’au întrecut cu prisosință. Louis M. Casals, scrie după declarațiunile unui evadat :

„Viața religioasă nu mai există la noi. Ea a fost distrusă, cjerul și credincioșii decimați. Bisericile sunt arse.

Afirm că nu există actualmente, în toată Spania republicană, nicio singură biserică măcar, deschisă cultului. Afirm că nu există niciun preot spaniol, putând să-și exercite liber serviciul său care să îndrăznească măcar, să se dea pe față.

Catolicii spanioli cari vor să răzmească ajutorul religiei sunt constrânși cejiu mai mare secret.

Ei se adună dela opt până la zece, într’o casă prietenă, în fața pâinii și a vinului. Poliția poate veni, ea nu va găsi decât o liniștită adunare de prieteni.

Deodată, unul dintre invitați, care nu se deosibește cu nimic de ceilalți, se ridică și face semnul

crucii.. Este un preot! Din buzunarul său, el scoate o carte minusculă, care-l ajută să rostească rugăciuni pe slujbei, începând cu prima rugăciune.. Vinul și pâinea sunt sfințite. La împărțășanie, credincioșii golesc paharul lor și fiecare ia câte o îmbucătură de pâine.. Preotul le dă apoi sfintele taine, pe cari le duce imediat după aceasta prin tot orașul pela alți prieteni, adunați ca și ei în acelaș scop !”

Este un tablou mișcător aceș pe care-l zugrăvește Louis M. Casals, ca atâtea altele cari s'ar putea face din eroismul creștin, indestructibil și etern, cu toate persecuțiunile. Nu se poate lupta contra Crucii.

Să amintim un tablou asemănător, a cărui descriere a fost făcută de către un alt evadat din zona roșie. A fost în ziua înmormântării lui Durruti, Era într'o Duminică. Credincioșii Spaniei martire găseră un mod de a asista la slujmă. Radio Florența difuza, Duminicile dimineața, rugăciunile și cântecele unei slujbe solemne. În acea dimineață, un grup de credincioși ascultau în familie sfânta slujbă făcută la Florența. Cortegiul însoțind înmormântarea leaderului anarchist, omorât pela spate de un glonț rusesc, trecea pe stradă. Fanaticii duceau pancartele cerând asasinarea prizonierilor. Patrulele de control mergeau în ordine, reținând haita de câini polițiști destinați să descopere pe inocenți. Intre acest spectacol impresionant și atmosfera familiară purificată de către sunetul orgii depărtate, nu exista decât geamul unei ferestre. Dar exista și o prăpastie de nemăsurat: aceea care va exista totdeauna între ferocitatea distrugătoare și credința capabilă de a clătina și munții.

Persecuțiunea religioasă n'a încetat niciun moment în Spania roșie. Marxștii au încercat un timp

carecare și cu multă stângăcie, de a face să se creadă că furia lor era calmată. Aceasta nu era adevărat. Pe când se vorbea despre deschiderea posibilă a bisericilor, presa roșie ne anunța că fusese descoperită o întrunire clandestină într'un domiciliu particular. Se făcuse o căsătorie canonică. Câțiva oameni cumsecade nu considerau ca legitimă unirea autorizată de către un burocrat anarchist sau comunist. Ei vroiau să vadă unirea lor binecuvântată. Și Preotul, căsătorii și martorii, au fost închiși ca niște criminali periculoși. Nu știm care va fi fost trista lor soartă. Dar ne-o putem inchipui. „Delictul” lor era dintre cele mai grave.

Nu, persecuțiunea religioasă n'a încetat. Ea face parte integrantă din programul revoluționar. Douăzeci de luni după începutul revoluției, L. M. Casals, ne raportează că există încă preoți ascunși într'o pivniță din Barcelona, între două butoaie. Ei mai raportează și că în Tcheka din Barcelona se administrează condamnaților supliciuul picăturii de apă.

Totul este inutil. Sângele martirilor este una dintre cele mai fecunde semințe. Un preot ne spune că nicio credință nu fusese atât de ancorată în piepturile creștinilor din Levantul spaniol; numărul de convertiți sau de întoarceri în sânul bisericii, al elementelor nepracticante, este incalculabil.. Mii de orți asasinați și nici măcar o singură lepădare de credință, a cântat Claudel. Roșii și-au ales greșit adversarul. Sentimentul religios nu poate fi distrus de focul mitralierelor. Sentimentul religios al Spaniei va fi întărit prin aceste noi persecuțiuni.

Toate persecuțiunile au avut acelaș rezultat. Persecuțiunile au căzut iar credința rămâne, nemuritoare și eternă. Ușile infernului nu vor birui contra ei.